

Yhdistettyä menetelmäoppia

CRESWELL, JOHN. W. & VICKI L. PLANO CLARK (2007). *Designing and conducting mixed methods research*. 275 s. Sage, London.

Maantieteen tutkimuskysymysten moninaisuus ja laajuus vaikeuttavat menetelmien valintaa. On yllättävää, ettei laadullisia ja määrällisiä tutkimusmenetelmiä yhdisteleviä tutkimuksia nähdä kovin usein ihmis- ja luonnontieteitä integroivalla tieteenalalla. Menetelmiä yhdistelemällä voitaisiin selvittää ilmiöiden taustoja moninaisemmin kuin pelkästään tilasto- tai laadullista aineistoa analysoimalla. Helppoa yhdistäminen ei ole, mutta tämä yhteiskuntatieteilijöiden kirja laadullisen ja määrällisen tutkimuksen yhdistämisestä opastaa vaikealla polulla.

Kirjan kymmenen johdonmukaisesti etenevää lukua päättyvät tiivistelmiin, tehtäviin ja lisälukemistoihin. Kirjan lopussa on neljä tutkimuskäytäntöjä havainnollistavaa esimerkkitutkimusta. Kirja on selkeää luettavaa, mutta se

edellyttää ymmärrystä sekä laadullisen että määrällisen tutkimuksen terminologiasta ja menetelmien käytöstä.

Kolme ensimmäistä lukua selvittävät, mitä ”yhdistetyillä menetelmillä” tarkoitetaan. Aluksi määritellään englannin kieleen vakiintunutta *mixed methods* -käsitettä. Suomeksi menetelmien yhdistäminen tarkoittaa laadullisen ja määrällisen aineiston keruuta, analysointia ja yhdistämistä yksittäisessä tai sarjatutkimuksessa. Olettamuksena on, että yhdistämällä tutkimussuuntia ymmärretään tutkimusongelma paremmin kuin pelkästään lähestymällä sitä yhdellä tavalla.

On ansiokasta, että yhdistettyjen menetelmien tarpeellisuutta perustellaan tieteenfilosofisilla pohdintoilla. Tätä tarvitaan, koska tutkimusongelmat ja paradigmat sekä tutkijan menetelmäosaaminen vaikuttavat siihen, miten ongelmaa kannattaa lähestyä. Laadullisen ja määrällisen tutkimusotteen samanaikainen hyödyntäminen ei välttämättä ole aina mielekästä. Menetelmiä yhdistämällä tehtyä tutkimusta ei ole välttämättä helppo tunnistakaan. Kir-

jassa esitellään neljän esimerkin avulla kuinka menetelmiä yhdistelevässä tutkimuksessa täytyy selkeästi esittää, mieluusti graafisesti, miten laadullinen ja määrällinen tutkimusote nivoutuvat toisiinsa ja painottuvat. Näin lukija voi nopeasti hahmottaa ja arvioida tutkimuksen luotettavuutta ja ansioita.

Luvut neljästä kahdeksaan ohjaavat laadullisia ja määrällisiä menetelmiä yhdistelevän tutkimuksen tekemistä. Välillä vaivaa asioiden toisto, joka estää pääsyn syvälle tutkimuksen tekemisen ongelmiin. Kirja antaa ruusuisen kuvan, mutta vaikeuksia olisi voinut kuvata enemmän.

Tutkimusongelma määrittää, mitä yhdistettyä menetelmätyyppiä kannattaa käyttää. Kirjassa esitellään neljä perustyyppiä: triangulaatio, upotettu (*embedded*), selittävä (*explanatory*) ja kartoittava (*exploratory*). Triangulaatiossa laadullisen ja määrällisen aineiston ja sen analyysin perusteella tehdään suoria vertailuja. Upotetussa tyyppissä erilaiset aineistot tukevat toisiaan. Selittävän ja kartoittavan vaihtoehdon ero on lähinnä se, että edellisessä laadullinen analyysi seuraa määrällistä. Kartoittava tutkimus on lisäksi kaksivaiheista, jolloin yksi vaihe tehdään ensin valmiiksi ja sitä täydennetään toisella aineistolla. Tutkimustyyppit on esitelty selkeästi ja hyvät kaaviokuvat helpottavat aloittelevan tutkijan työtä. Ansiokasta on, että aineiston keruuta koskevia lupakysymyksiäkin sivutaan. Esimerkiksi koulu- luokassa ei voi videoida ilman vanhempien lupaa.

Jos lukijalla on käsitys erilaisista tilastollisista menetelmistä ja käsitteistä sekä laadullisista lähestymistavoista, aineiston analysointiosuus on kirjassa riittävän laaja. Jäin kuitenkin kaipaamaan enemmän laadullisia menetelmäkuvauskuksia. Tilastotiestien luotettavuutta pohditaan, mutta laadullisten menetelmien luotettavuuden arviointi jää olemattomaksi. Olennaista on, että menetelmiä yhdistävä tutkija kykenee mielekkäisiin ja virheettömiin johto-

päätöksiin koko aineistostaan. Kahdeksannessa luvussa tarkastellaan kirjoitusprosessia ja tutkimuksen arviointia huolehtivan yksityiskohtaisesti. Muun muassa erilaisista tutkimussuunnitelmamalleista annetaan esimerkkejä. Näihin asioihin onkin järkevää kiinnittää huomiota, sillä yhdistetyillä menetelmillä tehty tutkimus voi olla liian pitkä moniin aikakauskirjoihin. Toisaalta vertaisarvioinnin näkökulmasta molempien menetelmätyyppien yhteiskäyttö täytyy voida perustella.

Kirjan lopussa pohditaan yhdistetyillä menetelmillä tehdyn tutkimuksen nykytilaa ja tulevaisuutta ja korostetaan edelleen sen tarpeellisuutta ja pulmia. Maininnan arvoista on, että kirjoittajat eivät mainitse maantieteessä jo tehtyä tämänkaltaista tutkimusta. Maantieteessä menetelmiä on yhdistelty, mutta aineistojen synteesi on jäänyt monesti puutteelliseksi. Maantieteilijöiden kannattaisi pohtia, ovatko esteet menetelmien yhdistämiselle kahtiajakautuneessa tavassa suhtautua metodologisiin kysymyksiin. Creswellin ja Plano Clarkin mukaan tieteenfilosofiset näkemykset usein estävät laadullisten ja määrällisten menetelmien yhdistämisen samassa tutkimuksessa.

Suosittelen kirjaa maantieteen menetelmiä pohtivalle, soveltavalle ja opettavalle tutkijalle. Lukukokemus antaa uskoa siihen, että maantieteessä voidaan käyttää yhdistettyjä menetelmiä siinä missä muillakin tieteenaloilla. Sopivia monisyisiä tutkimusongelmia on ainakin maantieteen opetuksessa ja sen tutkimuksessa, yhteiskunta- maantieteessä, terveysmaantieteessä sekä poikkitieteellisessä ympäristökysymysten maantieteessä.

ILKKA RATINEN
Opettajankoulutuslaitos,
Jyväskylän yliopisto